

RAMAN

FOR RESEARCH AND CONSULTANCY

رامان للبحوث والاستشارات

IRAK-SURİYE SINIRINI AYIRMAYA YÖNELİK OLASI AMERİKAN ASKERİ OPERASYONU İÇİN SENARYOLAR VE ENGELLER



Yazar: Firas Allawi

Ağustos 2023

Suriyeli Gazeteci ve Yazar, Suriye’de Çatışma adlı kitabın yazarı.

Merkez Hakkında

Raman, Ortadoęu coğrafyasındaki siyasi gelişme ve trendleri inceleyen bir araştırma ve danışma merkezidir. Merkezimiz, zengin ve sağlam bir bilgi tabanı oluşturan, aynı zamanda da yerel ve bölgesel ihtilafların anlaşılmasına ve çözümlenmesine katkıda bulunan yayınlarını oluştururken gelişmiş araştırma araç ve yöntemlerinden yararlanmaktadır.

Araştırma ilkelerimiz, yerel ve bölgesel uyumsuzlukları anlama ve politika önerileri sunma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu noktada, Raman, istikrar ve ilerlemeyi teşvik eden bir perspektifi yayınları yoluyla ilgili taraflara sunmayı ilke edinmiştir. Bu doğrultuda, Raman Araştırma ve Danışma Merkezi, bahse konu hedefe dönük olarak bir referans kaynağı olmayı amaçlamaktadır.

Istanbul/ Türkiye

E-posta: info@ramancenter.org

(Bu metin Arapça orijinal versiyonundan tercüme edilmiştir.)

Giriş

ABD liderliğindeki Uluslararası Koalisyon tarafından el-Mayadin ve Ebu Kemal kasabaları arasındaki hattan başlayarak Güney Suriye'deki Tanf üssüne kadar Fırat Nehri'nin doğusu ve batısındaki bölgeleri hedef alan bir askeri operasyon olasılığı son zamanlarda çok konuşulur oldu. Irak'taki Amerikan üslerinden bölgeye giren uluslararası Koalisyon'un mühimmat ve çeşitli silahlar taşıyan askeri konvoylarının sayısı hakkındaki analizler de artış kaydetmekte. "Özgür Suriye Ordusu" güçlerinin yeniden yapılandırılmasına ek olarak: Tanf'ta askeri manevraların da gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca Amerikan Merkezi ve Deniz Merkezi Komutanlığı'ndan komutanlar, Doğal Kararlılık Harekâtı komutanları ile Amerikalı siyasi şahsiyetlerin bölgeye ziyaretleri ve bölgede bulunan birçok aşiret şeyhi ve nüfuzlu ileri gelenleri ile gerçekleştirdikleri görüşmelerde de artış yaşandı. Bölgedeki ittifakın ana üssü konumunda olan el-Ömer petrol sahasındaki uluslararası Koalisyon komutanlıklarının yeni bir askeri yapı oluşturmak için eski yerel askeri unsurlar ve komutanlarla gerçekleştirdiği toplantılara dair haberler de Fırat'ın doğusunda bulunan güçlerin 55. bölge ve el-Tanf üssünde bulunan gruplarla iş birliği konusundaki eşzamanlı haberleri de çok sık gündeme gelmeye başladı.

Amerika Birleşik Devletleri tarafından yüksek duyarlı HIMARS füzeleri için rampa getirtmesi bu beklentilerin dozunu daha da arttırdı. Bununla birlikte Fırat

Nehri'nin kuzeyindeki Koalisyon kontrol bölgelerini, medyada Fırat'ın doğusu olarak anılan Cezire'yi ayıran hat uzunluğu üzerindeki bölgede ve İranlı milisler ile Suriye rejimine bağlı güçlerin kontrolündeki bölgelere Koalisyon uçaklarının operasyonlarında da eşzamanlı olarak artış yaşandı. Ayrıca İran'ın Amerikan üslerini hedef alan saldırılarının artışıyla birlikte bu yılın başından beri Rus uçaklarının uluslararası Koalisyon uçaklarının hareketini de engellemeleri de arttığından dolayı bölgedeki Amerikan varlığını daha fazla güvence altına alınması hedeflenmektedir.

Coğrafi Kontrol Bölgeleri

Coğrafi olarak İran ve ABD, özellikle Deyrizor vilayeti olmak üzere Suriye'nin doğusunu birlikte kontrol ediyorlar. İran, Fırat'ın batısı denilen el-Şamiye bölgesini Irak-Suriye sınırlarına kadar kontrol etmektedir. Bu bölgedeki başlıca şehirler Deyrizor, el-Mayadin ve Ebu Kemal'dir. Bu bölge, İran'ın Suriye'nin merkezindeki üslerini korumak için kullandığı Suriye limanlarına ve Lübnan sınırına ulaşan Suriye çölünden Suriye'nin merkezine T-4 üssüne giden ana koridoru oluşturmaktadır. İran şimdiye kadar bu varlığını Rus kuvvetleri ve Suriye rejimi güçleriyle uyum içinde paylaşıyor. Ebu Kemal şehri, İran güçleri için stratejik bir bölge olarak kabul edilmekte olup İran'ın tam kontrolünde bulunmaktadır. Kentin önemi, İran'ı Ebu Kemal şehrinin kuzeydoğusunda başta "İmam Ali Üssü" olmak üzere birçok askeri üs kurmaya sevk etmiştir.

Petrol kuyuları açısından zengin olan Fırat'ın doğusunu/Cezire bölgesini de Amerika Birleşik Devletleri kontrol etmektedir. En önemlisi Amerika burada Haseke şehrinin güneydoğusundaki el-Şeddadi üssü ile Deyrizor şehrinin kuzeydoğusundaki Koniko ve el-Ömer petrol bölgesinde, çeşitli üsler kurdu. Bölgede Uluslararası Koalisyon'un desteklediği Suriye Demokratik Güçleri komutasındaki yerel güçler bulunmaktadır.

Bölgenin jeopolitik ve ekonomik önemi, iki taraf arasında rekabet ve düşmanlık ortamı yaratmıştır. Tahran, İran içinde halkına propaganda amaçlı olarak ve stratejik kazanımlarını korumak amacıyla bölgedeki ABD üslerini hedef alıyor.

Amerika'nın stratejisi ise, İran güçlerinin istikrarsız durumunu koruyarak yerel güçleri güçlendirmektir. Bölgedeki İran projesini hedef almanın en önemli yöntemlerinden biri de dış destekle, İsrail Hava Kuvvetlerinden İran üslerini defalarca hedef alarak, İran'ın bölgedeki projesini sekteye uğratmaktır.

Amerikan Askeri Operasyonu Olasılığı

Yukarıda aktarılanların tümü, bir Amerikan askeri operasyon olasılığını arttırmakta yahut yavaş genişleme politikalarını uygulama olasılığı yanında daha sağlam olan Amerikan istikrarını desteklemek amacıyla en azından bölgedeki yerel kuvvetleri ve Koalisyon kuvvetlerini güçlendirme eğilimine sevk etmiştir. Bu durum, aşağıda belirtildiği üzere bölgedeki birçok yerel değişkeni de güçlendirmiştir.

1- Irak Kürdistan Bölgesi ile Suriye arasındaki Semalka sınır kapısından Haseke ve Deyrizor vilayetlerindeki Koalisyon kontrolündeki bölgelere giren çeşitli silah ve mühimmat taşıyan konvoy sayısında artış görülmüştür. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri'nin, son zamanlarda çoğunlukla Suriye çölündeki İran üslerinden fırlatılan füzelere veya insansız hava araçlarıyla tekrarlanan saldırılara maruz kalmasının ardından, Amerikan üslerindeki korumayı artırmak amacıyla Himars (Yüksek Hareket Yetenekli Topçu Roket Sistemi) füze sistemini devreye soktuğu belirlenmiştir.

2- ABD Merkez ve Orta Askeri Komutanlıklarında yüksek mevkilerde bulunan askeri liderler ve bazı politikacılar da dahil olmak üzere Amerikalı yetkililerin bölgeye ziyaret sıklığı bu yılın başından bu yana arttı.

3-İran'ın, Fırat'ın doğusundaki Amerikan üslerinin bulunduğu bölgeyi, helikopter ve çok sayıda askeri unsurun yaralanmasına neden olan insansız hava araçlarıyla gerçekleştirdiği saldırılarda da artış yaşandı.

4- İran'ın, Irak ve Lübnan'dan askeri milisler getirerek, bunların bir kısmını tekrar konuşlandırması, ayrıca Cumhuriyet Muhafızları, Dördüncü Tümen ve 17. Tümen unsurlarını da getirerek Suriye rejim güçlerine desteklemesi ve Ulusal Savunma Güçleri milis komutanlarından Firas el-Jaham ve Nawaf el-Bashir'in Deyrizor'da tekrar tekrar ortaya çıkmasıyla birlikte İran'ın askeri ve güvenlik alanında sızma faaliyetinde artış sağlanmıştır.

5-Öte yandan, geçtiğimiz haftalarda Rus uçaklarının Suriye üzerinden Amerikan hava kuvvetlerini provoke ettiği, ayrıca Rus kuvvetlerinin Suriye toprakları üzerinde angajman kurallarına ve uçuş protokolüne saygı göstermediği yönünde Amerikalı yetkililerin açıklamalarının da arttığı gözlemlendi.

6-Washington, F-22 Raptor uçaklarını konuşlandırmasının yanı sıra bölgedeki güçlerini F-16 uçaklarıyla desteklemektedir.

7- Halkın bir kısmı çatışma hatlarına yakın bölgeleri terk etmeye başlarken, bir kısmı da "SDG" kontrolündeki bölgelere doğru yola çıkmıştır.

Başlıca Bölgesel Değişkenler

Deyrizor vilayetinin şu an, rekabet halindeki uluslararası güçlerin projeleriyle yoğunlaşan bölgelerden biri olarak dar ve girift jeopolitik kavşakların kıyısında olduğu kabul edilmektedir.

Bölgede, Şubat 2018'de Amerikan uçaklarının, Fırat Nehri'ni geçerek Deyrizor'un doğusundaki Koalisyon kontrolündeki bölgelere ilerlemeye çalışan "Wagner" milisleri ve Esed rejiminin Ulusal Savunma Güçleri konvoyuna saldırarak onlarca unsurun ölümüne neden olması dışında, Haseke ve Deyrizor kırsalının bazı bölgelerinde, Koalisyon güçleri ile Rus ve İran güçleri arasında çatışma alanları neredeyse bulunmamaktadır. Bu bölgede sadece birkaç sınırlı çatışma vakası gözlemlenmiştir.

Bu kez söz konusu güçler arasında çatışma çıkma olasılığı, Rus tarafının küresel ölçekte ve özellikle Suriye topraklarında en güçlü olduğu 2018 yılında olduğu gibi yayılcı arzularının bir sonucu değil, daha çok aşağıdakiler de dahil olmak üzere yeni gelişmelerden kaynaklanmaktadır:

1- Ukrayna savaşı, Moskova ile NATO arasında gözlemlenen gerilim ve nükleer güç kullanma tehdidi ile bunun yanında Wagner milislerinin kısa da olsa isyan hareketi nedeniyle Rusya'nın Suriye'deki gücünde boşluklar oluşmuştur.

2- ABD ile İran arasındaki nükleer anlaşma müzakerelerinin durdurulması/dondurulması, dolayısıyla çözüm yolunun bloke edilmesi nedeniyle askeri gerilim olasılığı artmıştır.

Olası Askeri Operasyon Senaryoları

"SDG Komutanlığı" gibi yerel güçlerin komuta kademeleri, bölgedeki unsurlarının görülür şekilde yığılmasına ve Deyrizor'un doğu kırsalından Irak-Suriye sınırı Ebu Kemal'deki Bağuz köyüne kadar yayılma düzeyinin artmasına rağmen Suriye'nin doğusunda askeri bir operasyon hazırlığının bulunduğunu inkâr ediyor. Bu askeri yayılmanın sebebini de güvenliğin kontrol altına alınması, IŞİD'le mücadele, kaçakçılık ve uyuşturucu şebekeleriyle mücadele

gibi gerekçelere bağlıyorlar. Yerel kaynaklar ise, "SDG" komuta kademesi ile Deyrizor Askeri Meclisi komutanı "Ahmed El-Khabil Ebu Havle" arasındaki Ebu Havle'nin Koalisyon tarafından görevden alınma ihtimalinin bulunması ile Deyrizor Askeri Meclisi tarafından kontrol edilen noktalarının, Asayiş Güçleri (İç Güvenlik Güçleri) tarafından teslim alınması gibi konularda- görüş ayrılığından kaynaklanan rahatsızlıktan dolayı bu askeri yayılımın gerçekleştiğini değerlendiriyorlar.

El-Tanf üssü cephesinde ise, "Özgür Suriye Ordusu komutanı Albay Ferid el-Kasım", Doğu Suriye bölgelerine Suriye-Ürdün sınırındaki ABD el-Tanf üssünden başlayarak, Suriye'nin kuzeydoğusundaki el-Ömer petrol sahasındaki ABD üssünün karşısına kadar olan bölgeye herhangi bir askeri bir operasyon başlatma niyetlerinin bulunmadığını ifade etti. Özgür Suriye Ordusu'nun Amerikan güçlerinin desteğiyle yürüttüğü ortak tatbikatların ise IŞİD'e karşı mücadele ve kuvvetlerin motivasyonunu artırma amaçlı olduğunu belirtti.

Genel olarak, belirtilen küresel ve bölgesel güçler arasındaki karşılıklı kısıtlamalar Ukrayna, Irak ve Suriye gibi birkaç farklı bölgede devam etse de veya İran'ın nükleer silahlara erişiminden İsrail'in endişesi bulursa da yahut Rusya'nın geri çekilmesinden kaynaklı artabilecek güvenlik boşlukları giderilse de küçük çaplı askeri operasyonlar veya İran'ın kullandığı kara yollarını kesmeye yönelik girişim olasılıkları güçlüdür. Bu olasılıkların en önemlileri şunlardır:

İlk Senaryo:

- Yerel grupların dahil olduğu bir Amerikan askeri operasyonu: Bu operasyon, Fırat'ın doğusundaki Amerikan üslerinden, özellikle el-Ömer ve Koniko bölgesi üslerinden, Tanf üssündeki Özgür Suriye Ordusu'nun da katılımıyla başlayacaktır. Böylece bu üsleri birbirine bağlayarak İran'ın Irak'tan Şam'a

uzanan sınır ötesi projesinin önü kesilmiş olacaktır. Bu senaryonun önünde Amerikan kuvvetlerinin gerilimi büyük ölçüde tırmandırması gibi bir engel bulunmaktadır. Bu senaryonun önünde şu zorluklar da mevcut:

1- Operasyonların yapıldığı alanın geniş olması nedeniyle çok sayıda askeri unsur, donanım ve mühimmat gerekmektedir. Bu da şu anda mevcut değildir.

2- Suriye çölü, içinde çok sayıda İran üssü ve Suriye rejim gücü barındırması nedeniyle Amerikan güçleri ve müttefikleri için düşmanca bir ortam oluşturmaktadır. Ayrıca bölgede Rus kuvvetlerinin ve unsurlarının da bulunması, çatışma dairesini Rusları da kapsayacak şekilde genişletebilir. Dolayısıyla bu askeri operasyon, sonuçları bilinmeyen açık bir savaşa dönüşebilir.

3- İran ve rejim güçleri açık ikmal yolları ile silah, mühimmat ve lojistik malzemelerin iletişim ve nakliye kolaylığı açısından üstünlüğe sahiptir.

4- IŞİD unsurlarının Suriye çölündeki yoğun varlığı, özellikle örgüt unsurlarının çöl ve yolları hakkındaki bilgileri ve açık alanlarda savaşıma avantajına sahip olmaları nedeniyle operasyona katılacak güçler örgüt için kolay hedefler haline gelecektir.

5- Ürdün sınırındaki 55. bölgeye ve El-Tanfüssüne çatışmaların ulaşma ihtimali göz önüne alındığında, Ürdün tarafıyla da koordinasyon sağlanması gerekmektedir.

İkinci Senaryo:

Ebu Kemal kentinin ve Irak-Suriye sınırının kontrolünün Suriye içinden sağlanması. Bu senaryonun gerçekleşmesi için Suriye'den çok sayıda kuvvet ve personele ihtiyaç varken, Irak hükümeti ile koordinasyon gerekmektedir. Bu

senaryodaki operasyon ile, İran güçlerinin Suriye'ye ana girişi olan Ebu Kemal şehrinin kontrol altına alınarak Suriye içindeki bağlantısının kesilmesi ve İran'ın Suriye'deki projesinin zayıflatılması amaçlanmaktadır. Birinci senaryoda belirtilenlere ek olarak bu senaryonun şu engelleri de bulunmaktadır:

1- SDG'nin askeri harekâta katılma durumunun garanti edilmemesi. İran'ın PKK'ya bağlı örgütlerle olan ilişkisi SDG'nin operasyona katılmasına yansiyabilir. Dolayısıyla ABD askeri operasyon için yeni unsurlara ihtiyaç duyacaktır.

2- Irak hükümetinin askeri operasyona onay vermemesi veya savaşçıların kendi topraklarına olası girişini protesto etme ihtimali. Bu nedenle operasyon öncesi Irak hükümeti ile siyasi uzlaşma gerekmektedir.

Üçüncü Senaryo:

• Bu senaryo, Fırat'ın doğusunda İran ve rejim güçleri tarafından kontrol edilen yedi köye yönelik askeri operasyonu da kapsamaktadır. Bu köyler: El-Husayniyyah, El-Salihiyah, Hatla, Marat, Mazlum, Khasham, Tabiyat Jazirah olup ABD üslerine yönelik potansiyel İran operasyonları için vurucu güç teşkil etmektedir. Bu bölge çeşitli nedenlerden dolayı askeri operasyon için en çok tercih edilen bölge olarak kabul edilmektedir.

1. Bu bölgede operasyon için daha az müdahale, maliyet, personel ve mühimmat gerekmektedir. Bölge, Koalisyon'un alanları içinde olduğundan dolayı Koalisyon'un daha geniş hareket ve manevra kabiliyeti bulunmaktadır.

2. Bu köylerin ahali, özellikle bölgeden birkaç kilometre uzakta oldukları için oraya geri dönmeyi istemektedirler. Dolayısıyla Koalisyon yetkilileri ve bölgeye gelen Amerikalı ziyaretçiler üzerinde halk baskısı bulunmaktadır.

3. Bu köylerin Amerikan üslerine yakın olması nedeniyle üslerin içeriden hedef alınmaları kolaylaşacağından dolayı Amerikan üslerine karşı saha tehdidi oluşturmaktadır.

Bu senaryonun önündeki engeller, askeri operasyonun gerçekleşeceği gerçeğine ek olarak, daha önce bahsedilenlerle aynıdır:

1- ABD üslerine yakın bölgelerin hedef olma ihtimali daha yüksektir.

2- IŞİD unsurlarının Koalisyon kontrolü altındaki bölgelerde etkinliğinin artması ve dolayısıyla bölgedeki Amerikan çıkarlarını hedef alma olasılığı endişesi bulunmaktadır.

Geçmiş senaryolardan birinin gerçekleşme olasılığı zayıf da olsa ek olarak aksi senaryoların gerçekleşmesi neredeyse imkansızdır. Buna rağmen operasyona kapı aralayabileceğinden dolayı askeri sahnenin akışkanlığı, Doğu Fırat bölgesini dar ve örtüşen jeopolitik kavşakların kenarında durmaya itiyor. İhtimallerin ilki, Rus Hava Kuvvetlerinin Suriye'nin kuzeydoğusundaki Amerikan uçaklarını rahatsız etmeye devam etmesidir. Amerikan Merkez Komutanlığı sözcüsü, Rusların Suriye üzerinde uçuş protokolünü ihlal ettiğini belirterek, Rus uçaklarının keşif görevi yapan Amerikan uçaklarına yaklaşmasından dolayı bu konuda uyarıda bulundu. Bu senaryo, Rusya-Ukrayna savaşındaki gelişmelerle yakından ilgilidir. Bu nedenle, operasyonun gerçekleşme olasılığı büyük ölçüde ABD ile Rusya arasında topyekûn bir gerilime veya Rusya'nın Ukrayna'daki tüm kazanımlarını kaybetme olasılığına bağlıdır.

İkinci senaryo ise şudur: İran yerel milisler de dahil olmak üzere kendi unsurlarını yığmaya devam ederken, Suriye'deki Amerikan güçlerini ve üslerini daha fazla hedef alacaktır. İran'ın Deyrizor vilayetinin geniş bölgelerinde olası

bir askerî harekât için hazırlık yaptığı görülmektedir. İran milisleri ve Suriye rejim güçleri, Suriye çölünün çeşitli bölgelerine ve Fırat Nehri'nin doğusundaki Amerikan üslerinin karşısındaki kıyılara konuşlanmış durumdadırlar. Ayrıca, askerî harekâtın gerçekleşebileceği bölgelerdeki halk, iç bölgelere özellikle de başkent Şam'a doğru yoğun bir göçe maruz kalacaktır. Görünürlüğü net bir şekilde artan yerel komutanlar aracılığıyla, Suriye rejiminin askerî yığınak hızı da artıyor. Suriye rejimi, Rusya ve İran desteğiyle Deyrizor'a bağlı Mohassan kırsalı, Buqrus ve El-Mayadin bölgelerinde uçaklarla ve canlı mühimmatla askerî tatbikatlar düzenlemektedir. Bu da bu güçlerin hazırlık durumlarının arttığını, yeniden konuşlandırıldıklarını ve İran'ın herhangi bir askerî operasyona hazır olduğunu göstermektedir.

- Washington'un Ukrayna-Rusya savaşıyla meşguliyeti.
- Biden yönetiminin İran'a karşı gerilimi tırmandırmak konusundaki isteksizliği ve nükleer anlaşma müzakerelerinde çıkmaza girme olasılığına ilişkin konuşmaların devam etmesi.
- ABD seçimlerinin yaklaşması ve dolayısıyla Biden yönetiminin bölgede ABD kuvvetlerinin herhangi bir kayıp vermesinin Biden'ın Beyaz Saray'da yeni bir başkanlık dönemi kazanma şansını olumsuz etkileyeceğinden korkması.

Sonuç olarak; Suriye’de bulunan tüm gçler, savaş ve askeri operasyonlar yoluyla veya güvenlik protokolleri aracılığıyla, ülkede oluşmuş angajman kurallarını korumaya çalışıyorlar. Ancak, siyasi çözüm beklentilerinin devamı ve bu gçler arasında stratejik uzlaşma olasılığı, kendisi veya yerel Koalisyon güçleri arasında silahlı bir çatışma oluşturacak derecede, gerilimin tırmanma potansiyelini devam ettirmekte ve artırmaktadır. Özellikle Rusya-Ukrayna savaşı gibi büyük değişiklikler ışığında dünya güçleri arasındaki etki haritalarını yeniden belirleyecek sonuçların ortaya çıkması, herhangi bir askeri operasyonun siyasi koşullarını ve bu koşulların olgunlaşması da bu operasyonun gerçekleşme olasılığını da aynı zamanda etkilemektedir.

RAMAN

FOR RESEARCH AND CONSULTANCY

رامان للبحوث والاستشارات



RAMAN CENTER

info@ramancenter.org